

УДК 94 (477) (092)

**ОСТАП ЛУЦЬКИЙ – ІДЕОЛОГ ТА ОРГАНІЗАТОР
УКРАЇНСЬКОГО КООПЕРАТИВНОГО РУХУ****Людмила ДРОГОМИРЕЦЬКА**

*ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”,
кафедра історії України,
вул. Шевченка 57, 76018, Івано-Франківськ, Україна
L.drogomyretska@gmail.com*

У статті відображено зміст, форми і напрямки діяльності відомого громадсько-політичного діяча, ідеолога й організатора українського кооперативного руху О. Луцького. Проаналізовано процес становлення й трансформацію суспільно-політичних поглядів та переконань діяча, з'ясовано сутність його теоретичних праць, які стали ідеологічним підґрунтям успішного розвитку української кооперації в Західній Україні міжвоєнної доби ХХ ст. Розглянуто діяльність О. Луцького як керівника й учасника низки кооперативних установ. Приділено увагу його участі у політичному житті, охарактеризовано працю в парламенті Другої Речі Посполитої. Доведено, що пріоритетним напрямом громадсько-політичної діяльності О. Луцького став розвиток українського національного життя і захист політичних, економічних і культурних надбань українців.

Ключові слова: *Остап Луцький, громадсько-політична діяльність, українська кооперація, кооперативна ідеологія.*

Багатогранна плідна праця відомого громадського діяча, політика, теоретика й організатора українського кооперативного руху в Західній Україні міжвоєнної доби ХХ ст. О. Луцького поставила його у число найвідоміших історичних постатей кінця ХІХ – першої половини ХХ ст. Разом з тим у сучасній історичній науці маємо лише огляди окремих аспектів діяльності цього великого українця.

Першими життя і діяльність О. Луцького відобразили у своїх працях історики української діаспори А. Качор¹ та І. Витанович². Роль О. Луцького в організації літературного угруповання “Молода муза”, що виникло як ланка загальноєвропейського руху за оновлення літератури в 1906 р., показана в праці Юрія Луцького³. Цій темі присвячено і вміщено у виданні статтю Б. Рубчака⁴.

Єдина публікація радянської доби, в якій висвітлено діяльність О. Луцького, – стаття М. Ільницького “П’ять “літературних” років Остапа Луцького”⁵. Свої студії М. Ільницький продовжив і в час незалежності України. У 1991 р. він видав збірку творів поетів-молодомузівців⁶, у 1995 р. побачила світ його літературознавча розвідка “Від “Молодої музи” до Празької школи”⁷.

Центром дослідження кооперативної проблематики в незалежній Україні стала Львівська комерційна академія, науковці якої підготували низку колективних праць. У біографічному збірнику “Українські кооператори. Історичні нариси” вміщено працю М. Лукасевича, де

¹ Андрій Качор, *Остап Луцький: пам’яті визначного українського громадського діяча*. (Вінніпег: Накл. “Кооперативної громади”, 1952).

² Ілля Витанович, *Історія українського кооперативного руху*. (Нью-Йорк: Товариство української кооперації, 1964).

³ Юрій Луцький, *Остап Луцький – молодомузець*. (Нью-Йорк: Слово, 1968).

⁴ Богдан Рубчак, “Пробний лет”, у *Остап Луцький – молодомузець*. (Нью-Йорк: Слово, 1968): 9–43.

⁵ Микола Ільницький, “П’ять “літературних” років Остапа Луцького”, *Жовтень*, по. 1 (1989): 8–10.

⁶ Микола Ільницький, *Розсипані перли. Поети “Молодої Музи”*. (Київ: Дніпро, 1991).

⁷ Микола Ільницький, *Від “Молодої Музи” до “Празької школи”*. (Львів: Ін-т українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України; Львівський обласний науково-методичний інститут освіти, 1995).

розглянуто діяльність О. Луцького як ідеолога української кооперації і керівника низки кооперативних установ⁸.

Літературна творчість, перекладацька і публіцистична діяльність О. Луцького відображена у статтях А. Гречанюка, Д. Ільницького, Я. Кравця, Т. Лучука, П. Ляшкевича, О. Медовнікова, Н. Мориквас, О. Салій, Ф. Погребенника, опублікованих у збірці “Муза і чин Остапа Луцького”⁹. Найбільш змістовним дослідженням, присвяченим обраній нами темі, є праця В. Деревінського¹⁰.

Метою статті є визначити роль О. Луцького у громадсько-політичному житті Західної України у 20–30-х рр. ХХ ст. Для досягнення поставленої мети необхідно розв’язати такі завдання: виявити визначальні чинники формування світоглядних позицій діяча, проаналізувати процес становлення та трансформацію його суспільно-політичних поглядів та переконань; з’ясувати роль О. Луцького у розвитку теорії й практики українського кооперативного руху; охарактеризувати його політично-парламентську діяльність; визначити вагомість внеску діяча у розвиток українського національного життя.

Остап Луцький народився 8 листопада 1883 р. у с. Лука Самбірського повіту на Львівщині. Про дитячі роки Остапа немає докладних відомостей. “Він, напевно, не мав часу, ні бажання розповідати про себе іншим, про свій рід, родину, – писав із цього приводу І. Витанович, зауваживши, що О. Луцький “не написав навіть про цікаві студентські часи”¹¹.

Початкову освіту О. Луцький здобув у гімназіях міст Бучач і Станиславів, а остаточно гімназійний курс закінчив у 1900 р. у м. Самбір, тоді ж вступив до Львівського університету, де вивчав право. На знак протесту проти полонізації навчання О. Луцький покинув м. Львів та переїхав до м. Прага, де зайнявся вивченням філософії. А згодом – продовжив навчання у Ягеллонському університеті у Кракові, де здобув освіту за спеціальністю “Слов’янські і західноєвропейські літератури”. У Кракові вроджена делікатність, аристократизм, дар спілкування з оточуючими звели юнака з Богданом Лепким, Василем Стефаником, а відтак молодий О. Луцький увійшов до кола художньо-мистецької еліти української молоді¹². Знайомство з передовою європейською думкою, годинні дискусії на громадські і політичні теми сформували його світогляд, заклали підвалини подальшої самовідданої праці на благо рідного народу.

Кооперативна діяльність О. Луцького розпочалась на Буковині, куди він переїхав у 1907 р. на запрошення відомого українського вченого, мовознавця і педагога Степана Смаль-Стоцького, який свою наукову діяльність вміло поєднував з активною, в т. ч. і кооперативною, громадською роботою. У м. Чернівцях О. Луцький став співредактором часопису “Буковина” (1907–1914). Протягом цих років він фактично редагував часопис, що позитивно позначилось на якості газети. Поряд із редакторсько-публіцистичною працею в “Буковині” він допомагав С. Смаль-Стоцькому: їздив по селах, створював кредитні спілки, сільськогосподарські кооперативи, читальні “Просвіти”. У 1910 р. О. Луцький очолив “Селянську касу” – об’єднання сільських кредитових кооперативів на Буковині¹³.

Початковий етап кооперативної діяльності О. Луцького перервала Перша світова війна. Разом із трьома молодшими братами він пішов на фронт у лави австрійської армії. У 1915 р. воював у Карпатах, брав участь у звільненні Галичини від російських військ. За військову доблесть отримав одну з найбільших нагород австро-угорської армії – срібну медаль хоробрості

⁸ Мирослав Лукасевич, “Остап Луцький”, в *Українські кооператори. Історичні нариси*. Книга 1, за ред. С. Гелея. (Львів: Коопосвіта, 1999): 315–326.

⁹ *Муза і чин Остапа Луцького*, упорядники В. Деревінський, Д. Ільницький, П. Ляшкевич, Н. Мориквас. (Київ: Смолоскип, 2016).

¹⁰ Василь Деревінський, “У проводі громадського та політичного життя”, у *Муза і чин Остапа Луцького*, упорядники В. Деревінський, Д. Ільницький, П. Ляшкевич, Н. Мориквас. (Київ: Смолоскип, 2016): 285–458.

¹¹ Ілля Витанович, *Історія українського кооперативного руху*, 358.

¹² Мирослав Лукасевич, *Остап Луцький*, 316.

¹³ Ярослав Малик, “Степан Смаль-Стоцький” у *Українські кооператори. Історичні нариси*, Книга 1, за ред. С. Гелея. (Львів: Коопосвіта, 1999), 145–155.

і був чи не єдиним старшиною-українцем австро-угорської армії, який отримав цю відзнаку. Військові вміння О. Луцького відзначало командування присвоєнням чергових звань – спочатку чотаря, згодом поручника. У 1916 р. О. Луцький брав участь у боях на Волині під час військової операції під назвою Брусилівський прорив. У квітні 1918 р. О. Луцького було призначено ад'ютантом архієпископа Вільгельма фон Габсбурга-Лотрінгена (прозваного Василем Вишиваним), під командуванням якого входив до Легіону Українських січових стрільців у складі “групи архієпископа Вільгельма”¹⁴.

З початком українсько-польської війни 1918–1919 рр. О. Луцький став сотником Української Галицької армії, потім служив начальником 4-ї Золочівської бригади, був старшиною генштабу Армії Української Народної Республіки, забезпечував, зокрема, зв'язок головного отамана Армії УНР С. Петлюри з Ю. Пілсудським¹⁵.

Після завершення війни О. Луцький повернувся на Львівщину, де, використовуючи досвід кооперативної роботи, активно включився в процес відбудови української кооперації на Стрийщині: відновив роботу філії товариства “Сільський господар”, став співзасновником Окружного союзу кооперативів, членом Надзірної ради “Маслосоюзу”¹⁶.

Високий авторитет, знання і природний нахил до громадської роботи дозволяли О. Луцькому поєднувати працю в кількох керівних органах української кооперації в Західній Україні: з 1928 р. до 1939 р. він був керівником організаційного відділу Ревізійного союзу українських кооперативів (РСУК) – центрального кооперативного об'єднання, організаційного і ревізійного осередку української кооперації; з 1930 р. до 1939 р. – головою Ради верховного об'єднання споживчої кооперації “Центросоюз” і членом Ради організаційного і ревізійного центру української кредитної кооперації “Центробанк”¹⁷. Як керівник низки центральних кооперативних установ, О. Луцький був переконаним, що кооперація повинна опиратися на міцні ідейні засади.

Внесок О. Луцького у розвиток кооперативної ідеології та організації українського кооперативного руху в Західній Україні незаперечний. Його статті, доповіді, промови, теоретичні праці, в яких було висловлено чимало цікавих і важливих думок щодо усвідомлення місця і ролі української кооперації в суспільно-політичному й національно-економічному житті Західної України, відзначалися логічністю й переконливістю аргументів і тверджень.

Серед теоретичних праць О. Луцького найбільш вагомими є такі дослідження: “Велика ціль кооперації” (1926), “Моральні сили в кооперації” (1934), “Маніфест про кооперативний світогляд” (1936), “Кооперативні проблеми” (1937), “Сільськогосподарський кредит” (1939). Ці праці стали ідеологічним підґрунтям успішного розвитку українського кооперативного руху в Західній Україні.

У статті “Велика ціль кооперації” О. Луцький стверджував, що кооперація здатна не тільки піднести матеріальний добробут українського народу, але може стати одним із найбільш дієвих засобів досягнення політичної незалежності. “Наш український нарід з давна-давен... не є керманичем свого життя, – писав він, – бо наші малоземельні селяне, дрібні ремісники та бідніші робітники – це майже цілий наш нарід. Фабриканти, банкіри, дідичі, купці, державна влада – усе в нас... не українське... Тим часом нарід, що не є господарем цілого свого життя, властиво й не є народом. Це чужий наймит. І самі жалі й нарікання на кривду і навіть сліпі бунти мало помагають такому “народови”. Мусимо здобути знання й силу дотеперішніх господарів свого життя, мусимо взяти в свої руки керму в капіталі, промислі, хліборобстві та купецтві своєї землі і нарешті забезпечити це все державною владою. Щойно тоді з українських людей утвориться український нарід!”¹⁸. І хоч цим словам Луцького більше восьми десятиків років, вони актуальні і сьогодні.

¹⁴ Василь Деревінський, “У проводі громадського та політичного життя”, у *Муза і чин Остапа Луцького*, 305.

¹⁵ Мирослав Лукасевич, *Остап Луцький*: 318.

¹⁶ *Ibid.*, 319.

¹⁷ Ілля Витанович, *Історія українського кооперативного руху*: 360.

¹⁸ Остап Луцький, “Велика ціль кооперації”, *Господарсько-кооперативний часопис*, по. 41–42 (1934): 1–2.

О. Луцький послідовно обґрунтовував думку, що одне з головних завдань кооперації – виховання людини-громадянина. “Без людей, знання і найвищих якостей нічого не вдіємо, – переконував він у статті “Моральні сили в кооперації”, – виховуймо серед нас великі характери, людей із живим громадським сумлінням, фанатиків важкої, але постійної будучої праці, бо тільки з такого середовища може вийти нова краща для нас будучина”¹⁹.

Дотримання засадничих ідей українського кооперативного руху, на переконання О. Луцького, сприяло перетворенню кооперації на впливову економічну й політичну силу, що за умов бездержавності організувала українців в їхній боротьбі за економічну самостійність і політичну незалежність. “РСУК не вдовольняється українськими сильними підприємствами, – писав він у своїй статті “Маніфест про кооперативний світогляд”, – але справді дбає, щоби ми всіма нашими підприємствами здійснювали кооперативну ідеологію”²⁰.

Як керівник організаційного відділу РСУК, О. Луцький докладав багато зусиль для підвищення кваліфікації працівників керівних кооперативних інституцій. Керівникам вищої ланки він рекомендував збирати урядовців і практикантів у позаробочій обстановці “для вільного обміну думками та зміцнення співпраці”. При цьому застерігав, що організацію і постійний контроль у кооперативних установах не вдається вести послідовно за однією схемою, тому для їхнього нормального функціонування потрібна ініціатива і творча думка²¹.

Незважаючи на велику зайнятість, діяч знаходив час для практичної просвітницької діяльності: викладав на Вищих кооперативних курсах торговельно-кооперативної школи та на курсах для кандидатів на український духовний сан при Богословській академії, бо ж більшість священиків брали активну участь у кооперативному русі; був ініціатором створення т. зв. “вакаційних” курсів РСУК (1935–1939), головною метою яких було виховання керівних кадрів кооперації. І. Витанович назвав О. Луцького “найцікавішим викладачем” курсів²².

Багато резолюцій загальних зборів РСУК і навіть проекти резолюцій кооперативних з’їздів здебільшого писав О. Луцький. Зокрема, він розробив і 29 грудня 1932 р. представив на затвердження загальними зборами РСУК трирічний план роботи для кожного виду кооперативів на 1933–1935 рр. Окремі положення цього плану не збігалися з напрямками розвитку кооперації, накресленими VI і VII Крайовими кооперативними з’їздами, що відбулися у 1929 і 1932 рр., але О. Луцький, уважно проаналізувавши резолюції з’їздів, вніс корективи і зумів переконати членів Ради РСУК, учасників загальних зборів, у своїй правоті. Без жодної поправки з боку учасників зборів, пропозиції О. Луцького було схвалено і згодом, завдяки цьому, вдалося вберегти українську кооперацію від тиску на неї польських урядових чинників²³.

Багато уваги у своїй теоретичній і практичній роботі О. Луцький приділяв проблемі взаємовідносин української кооперації з польськими урядовими чинниками. Його дуже хвилювало те, що наступ на українську кооперацію здійснювався послідовно й систематично, хоча в економічному плані вона не створювала загрози для інтересів польського суспільства. Про це він писав у своїй статті “Кооперативна наука”: “Коли українці у воєводствах з більшістю українського населення власними силами організують життєздатну і в деяких напрямках навіть вірцеву українську кооперацію – це шкідлива політика, це не можна робити”²⁴.

Кооперативний рух, на думку теоретика, потребував від влади “повної вільності для праці кооперативних підприємств, організованих на основі своїх власних засад”, тому вважав недопустимими “зусилля влади політично контролювати їх діяльність”²⁵. “Наша кооперація

¹⁹ Остап Луцький, “Моральні сили в кооперації”, *Господарсько-кооперативний часопис*, по. 14 (1934): 2–3.

²⁰ Остап Луцький, “Маніфест про кооперативний світогляд”, *Господарсько-кооперативний часопис*, по. 6 (1936): 6.

²¹ Андрій Качор, *Остап Луцький: пам’яті визначного українського громадського діяча*, 24.

²² Ілля Витанович, *Історія українського кооперативного руху*, 464.

²³ Андрій Жук, “Українська кооперація на Західній Україні під Польщею (за даними з середини 30-х рр.)”, *Сучасність*, по. 8 (1961): 82.

²⁴ Остап Луцький, “Кооперативна наука”, *Господарсько-кооперативний часопис*, по. 44 (1935): 2–3.

²⁵ Остап Луцький, *Кооперативні проблеми*. (Львів: Накл. РСУК, 1937): 55.

вважає необхідною для своїх членів... засаду про політичну незалежність, засаду про обов'язкове спомогання культурних потреб нації²⁶.

Головні тези своїх міркувань щодо українського кооперативного руху О. Луцький планував викласти в книзі під назвою “Суттєві прикмети української кооперації”, яку готував до друку у 1938–1939 рр., проте здійснити свій задум до початку Другої світової війни не встиг²⁷.

Захист культурних і економічних надбань українського народу став пріоритетним у політичній діяльності О. Луцького, який був членом Центрального комітету Українського націонал-демократичного об'єднання, репрезентував цю організацію, будучи двічі послом (1928, 1930 рр.) і сенатором (1935 р.) польського парламенту як член господарської, бюджетної комісії та комісії закордонних справ. Цей захист не зводився лише до викривально-критичних публікацій на сторінках преси, а відбувався шляхом організації народних віч, виступів у польських законодавчих органах, Лізі націй та інших міжнародних організаціях.

О. Луцький чудово розумів, що партія має вагу в політичному житті тоді, коли має підтримку серед широкого загалу. Тому на III Народному з'їзді УНДО, що відбувся 24–25 грудня 1925 р. у м. Львові, виступив з ініціативою активізувати роботу партії на місцях. У своєму виступі О. Луцький підкреслив, що УНДО є “надкласовим фронтом усіх українців і повинно звернути більшу увагу на роботу в регіонах: кожний повітовий комітет повинен бути організований так, аби знати і, можливо, якнайшвидше заспокоїти біжучі потреби населення на кожному відтинку національного життя в повіті”. Він запропонував запровадити при повітових Народних комітетах інститут референтів для культурно-освітньої і господарської діяльності, роботи серед молоді і жінок²⁸.

Як член УНДО, О. Луцький двічі (1928 і 1930 рр.) був обраний послом польського сейму, а з 1935 р. – сенатором. Будучи членом господарської, бюджетної комісії та комісії закордонних справ неодноразово з трибуни сейму і сенату український парламентар О. Луцький захищав право українців розвивати власне національне життя та культурні й громадсько-економічні надбання українців.

У 1928 р. проти О. Луцького було відкрито карну справу “за ведення української націоналістичної пропаганди”. Як свідчать документи, збережені у фондах Державного архіву Івано-Франківської області, в серпні 1928 р. у містечку Косів О. Луцький організував мітинг, в якому взяло участь більше 2 тисяч осіб. У своєму виступі діяч закликав до створення самостійної Української держави. “Українці повинні довести свою силу цілому світу і повернути свободу та створити Незалежну Самостійну Соборну Українську Республіку, – говорив О. Луцький, – тому що земля, яку поляки не по праву зайняли, є земля українська і на ній повинна утворитися своя власна держава, яка не дозволить щоб чотирнадцятимільйонний народ український був під іноземним пануванням”²⁹.

Неодноразово посол О. Луцький таврував економічну політику польської влади щодо українських земель. Промову О. Луцького на засіданні польського сейму 6 лютого 1931 р. було опубліковано на сторінках газети “Діло”. “Нинішня доля хліборобства вже не тяжка, тільки трагічна. – заявив діяч. – Нині треба вже організувати рятунок села перед цілковитою руїною. Я не раз уже в Соймі підкреслював, що в найгірших умовах живе село у Східній Галичині, на Волині, Поліссі, тобто українське село”. Причиною такого стану О. Луцький вважав те, що “держава не заплатила населенню ані сотки за воєнні шкоди світової війни”³⁰.

Посол О. Луцький гнівно засуджував політику “пацифікації”, яку польська влада провела восени 1930 р. У своїй промові на засіданні бюджетової комісії 9 січня 1931 р. він заявив: “Стверджую, що ані військо, ані поліція не шукали саботажистів, тільки замучували... провід-

²⁶ Остап Луцький, *Кооперативні проблеми*. (Львів: Накл. РСУК, 1937): 55.

²⁷ Андрій Качор, *Остап Луцький: пам'яті визначного українського громадського діяча*: 25.

²⁸ Микола Кугутяк, *Історія української націонал-демократії (1918–1929): у 4 т., Т. 1.* (Київ, Івано-Франківськ: Плай, 2002), 435.

²⁹ Дело по обвинению украинских депутатов польского сейма за ведение украинской националистической пропаганды, (1918–1939), Державний архів Івано-Франківської області, ф. 90, оп. 1, спр. 19, арк. 1.

³⁰ Остап Луцький, “Трагічна доля українського села”, *Діло*, no. 31 (1931): 2.

ників культурних і господарських установ, нищили їх майно і руйнували українські господарські та культурні установи³¹. Статистичні дані про знищення кооперативного добра О. Луцький подав до Генеральної прокуратури і виступив на засіданні Кооперативної ради у Варшаві, вимагаючи відшкодування збитків³². І хоч, всі спроби добитися правди були безуспішними, виступ О. Луцького викликав негативну реакцію щодо дій польських властей з боку Міжнародного кооперативного союзу і світової громадськості. На початку січня 1931 р. українські парламентарі надіслали до Ліги націй заяву з вимогою розглянути справу “пацифікації” і змусити Польщу виконувати свої міжнародні зобов’язання.

Громадсько-політичного діяча О. Луцького обурювало зухвальство польської влади, яка намагалася контролювати українське національне життя настільки, що навіть парламентська діяльність послів і сенаторів перебувала під невсипущим оком представників контролюючих інституцій. “Для нас найперше пропала свобода зборів, – говорив О. Луцький на засіданні сейму 20 жовтня 1931 р. – Що вже не можемо відбувати політичних віч, ані навіть довірочних нарад без асистентів поліції – про це, панове, знаєте. Промови послів цензурує пан маршалок. Що йому не подобається, це не появляється навіть у протоколі соймових засідань”³³.

Особливо активною була парламентська діяльність О. Луцького, спрямована на захист української кооперації. 20 лютого 1934 р. Скарбова комісія схвалила і передала на розгляд пленарного засідання сейму проект нового кооперативного закону, згідно з яким пропонувалось обмежити територіальну діяльність РСУК тільки до трьох східно-галицьких воєводств. Це фактично призводило до ліквідації української кооперації в Лемківщині, Волині, Холмщині, Поліссі й Підляшші. Під час обговорення цього законопроекту О. Луцький підкреслював, що ревізійні союзи українських кооперативів – це душа кооперативного організму. У своєму виступі посол доводив, що польський уряд проводив політику ліквідації самобутності українців на їх же історичних землях і передбачав, що така політика призведе до того, що “кожен українець буде бачити в польській державній раді силу, ворожу всьому, що українське”³⁴.

У 1935 р. польський уряд передав на ухвалу своїм законодавчим палатам проект нового молочарського закону. Згідно з ним до молочарень ставилися високі технічні й санітарні вимоги, за невиконання яких місцева влада отримувала право закривати навіть добре працюючі підприємства. О. Луцький у своїй статті “Нова загроза – молочарський закон” застерігав, що “українська молочарська кооперація за таких умов опинилася під загрозою знищення”³⁵. Завдяки своїй активній позиції представники Української парламентської репрезентації – Ю. Павликовський, О. Луцький, З. Пеленський – зуміли домогтися внесення суттєвих поправок до проекту закону³⁶.

Цікавим є те, що О. Луцький мріяв про цілісну Україну. У статті “Молода сила” він писав: “Ми всі, діди, батьки й діти, жиємо як нація у виняткових умовах. Наша західна територія – це нині єдиний можливий бастион живих національних сил. Нам у першу чергу прийшла найбільша відповідальність за будучину цілого українського народу. Це завдання можемо сповнити тільки тоді, коли збережемо величезну моральну силу, яка є в цілیم нашім народі”³⁷.

З початком Другої світової війни розпочалася хвиля переслідувань українців, яка сягнула межі фізичного винищення. У вересні 1939 р. радянські війська перейшли р. Збруч і окупували Галичину. Про небезпеку О. Луцького попереджав його син Юрій з Лондона. Проте вроджена порядність і власна гідність не дозволили О. Луцькому відійти від справ. Уночі 2 жовтня 1939 р. у власному будинку Луцьких на вулиці Пулавського у м. Львові було зроб-

³¹ Андрій Качор, Остап Луцький: пам’яті визначного українського громадського діяча, 23.

³² Ілля Витанович І. Історія українського кооперативного руху, 366.

³³ Промова посла Остапа Луцького на засіданні сейму 20 жовтня 1931 р., “За вільне слово в соймі”, *Діло*, по. 240 (1931): 2.

³⁴ Ілля Витанович, *Історія українського кооперативного руху*, 492.

³⁵ Остап Луцький, “Нова загроза – молочарський закон”, *Господарсько-кооперативний часопис*, по. 43 (1935), 1.

³⁶ Андрій Качор, *Українська молочарська кооперація в Західній Україні*. (Мюнхен, 1949), 41.

³⁷ Остап Луцький, “Молода сила”, *Господарсько-кооперативний часопис*, по. 26–27 (1935), 1.

лено обшук, Остапа заарештували і вислали у м. Котлас Архангельської області. Лише у травні 1950 р. його дружина довідалася про смерть чоловіка³⁸.

Отже, як довголітньому керівникові Ревізійного союзу українських кооперативів О. Луцькому по праву належить чільне місце серед провідних українських діячів, які відіграли важливу роль у формуванні підвалин економіко-правової концепції національної кооперації. Всі свої зусилля він посвятив ідеї національно-економічної незалежності українського народу, а разом з досягнення цієї мети вважав створення всенародної кооперативної організації, покликаної виховати українців справжніми господарями своєї землі. У політичній діяльності О. Луцький виявив себе розумним і виваженим політиком, дипломатом, патріотом, який захищав здобутки українців у господарській та культурно-просвітницькій сферах, невтомно працював, щоб український народ став економічно незалежним, бо вважав, що без економічної незалежності народ приречений бути наймитом, що без економічної незалежності неможливо збудувати власну державу.

OSTAP LUTSKY IS AN IDEOLOGUE AND ORGANIZER UKRAINIAN COOPERATIVE MOVEMENT

Liudmyla DROGOMYRETSKA
 State Higher Educational Institution
 “Vasyl’ Stefanyk Precarpathian National University”,
 Department of History of Ukraine,
 Shevchenko str., 57, 76018, Ivano-Frankivsk, Ukraine
 L.drogomyretska@gmail.com

The article analyzes the process of formation and transformation of socio-political views and beliefs of a well-known public figure Ostap Lutskiy, it is defined the main priorities of his socio-political activity.

It is found out the role of O. Lutskiy in shaping the formations of the economic-legal concept of national cooperation in Western Ukraine during the interwar period of the XX century it is characterized and the evolution of his views on the purpose and tasks of the Ukrainian cooperative movement.

The content of O. Lutskiy’s theoretical works, which was the ideological basis for the successful development of Ukrainian cooperation in Western Ukraine in the 1920–1930’s, was introduced and this entered the name of the statesman to the cohort of theorists of Ukrainian cooperation.

It is examined O. Lutskiy’s activity as a leader and active participant of a number of cooperative institutions: RSUC – the central cooperative association of Ukrainian cooperatives; “Tsentrosoiuzu” – the supreme association of consumer cooperation; “Tsentrobanku” – the organizational and audit center of Ukrainian credit cooperation.

The contribution of the statesman to the coordination of labor of certain types of cooperation, planning of the work of the cooperative system, headed by the RSUC, and the establishment of a cooperative education system is illustrated in this article as well.

The attention was paid to the participation of O. Lutskiy in political life. As an active member of the Ukrainskoho natsionalno-demokratychnoho obiednannia (UNDO), Ambassador (1928, 1930) and Senator (1935) of the Parliament of the Poland, the Commonwealth policy defended the achievements of Ukrainians in the economic, cultural and educational spheres. It was noted that O. Lutskiy’s parliamentary activity was particularly active in defense of Ukrainian cooperation. It is determined the place of Ostap Lutskiy in the public-political life of Western Ukraine.

It was proved that the priority direction of his activity was the development of Ukrainian national life and protection of political, economic and cultural achievements of Ukrainians.

Keywords: Ostap Lutskiy, public-political activity, Ukrainian cooperative society, cooperative ideology.

REFERENCES

Vytanovych, Illia. *Istoriia ukrainiskoho kooperatyvnoho rukhu*. Niu-York: Tovarystvo ukrainskoi kooperatsii, 1964.

³⁸ Мирослав Лукасевич, “Остап Луцький”, 325.

Derevynskyi, Vasyl, Danylo Ilnytskyi, Petro Liashkevych, Nadiia Morykvas. *Muza i chyn Ostapa Lutskoho*. Kyiv: Smoloskyp, 2016.

Derevynskyi, Vasyl. "U provodi hromadskoho ta politychnoho zhyttia", *Muza i chyn Ostapa Lutskoho*, uporiadnyky V. Derevynskyi, D. Ilnytskyi, P. Liashkevych, N. Morykvas. (Kyiv: Smoloskyp, 2016): 285–458.

Kachor, Andrii. *Ostap Lutskyi: pam'iaty vyznachnoho ukrainskoho hromadskoho diiacha*. Vinnipeg: Nakl. "Kooperatyvnoi hromady", 1952.

Kachor, Andrii. *Ukrainska molocharska kooperatsiia v Zakhidnii Ukraini*. Miunkhen, 1949.

Delo po obvynenyiu ukraynskykh deputatov polskoho seima za vedenye ukraynskoi natsyonalystycheskoi propahandy, (1918–1939), Derzhavnyi arkhiv Ivano-Frankivskoi oblasti, f. 90, op. 1, spr. 19, ark. 1.

Zhuk, Andrii. "Ukrainska kooperatsiia na Zakhidnii Ukraini pid Polshcheiu (za danymy z seredyny 30-kh rr.)", *Suchasnist*, no. 8 (1961): 81–85.

Ilnytskyi, Mykola. "Vid "Molodoi Muzy" do "Prazkoi shkoly". Lviv: In-t ukrainoznavstva im. I. Kryp'iakevycha NAN Ukrainy; Lvivskyi oblasnyi naukovo-metodychnyi instytut osvity, 1995.

Ilnytskyi, Mykola. "P'iat "literaturnykh" rokiv Ostapa Lutskoho", *Zhovten*, no. 1 (1989): 8–10.

Ilnytskyi, Mykola. *Rozsypani perly. Poety "Molodoi Muzy"*. Kyiv: Dnipro, 1991.

Kuhutiak, Mykola. *Istoriia ukrainskoi natsional-demokratii (1918–1929): u 4 t. T. 1*. Kyiv, Ivano-Frankivsk: Plai, 2002.

Lukasevych, Myroslav. "Ostap Lutskyi", *Ukrainski kooperatory. Istorychni narysy*. Knyha 1, za redaktsiieiu S. Heleia. (Lviv: Kooposvita, 1999): 315–326.

Lutskyi, Ostap. "Velyka tsil kooperatsii", *Hospodarsko-kooperatyvnyi chasopys*, no. 41–42 (1934): 1–2.

Lutskyi, Ostap. Kooperatyvna nauka, *Hospodarsko-kooperatyvnyi chasopys*, no. 44 (1935): 2–3.

Lutskyi, Ostap. *Kooperatyvni problemy*. Lviv: Nakl. RSUK, 1937.

Lutskyi, Ostap. "Manifest pro kooperatyvnyi svitohliad", *Hospodarsko-kooperatyvnyi chasopys*, no. 6 (1936): 6.

Lutskyi, Ostap. "Moloda syla", *Hospodarsko-kooperatyvnyi chasopys*, no. 26–27 (1935), 1–4.

Lutskyi, Ostap. "Moralni syly v kooperatsii", *Hospodarsko-kooperatyvnyi chasopys*, no. 14 (1934): 2–3.

Lutskyi, Ostap. *Kooperatyvni problemy*. Lviv: Nakl. RSUK, 1937.

Lutskyi, Ostap. "Nova zahroza – molocharskyi zakon", *Hospodarsko-kooperatyvnyi chasopys*, no. 43 (1935), 1–4.

Lutskyi, Ostap. "Trahichna dolia ukrainskoho sela", *Dilo*, no. 31 (1931): 2.

Lutskyi, Yurii. *Ostap Lutskyi – molodomuzets*. Niu-Iork: Slovo, 1968.

Malyk, Yaroslav. "Stepan Smal-Stotskyi", *Ukrainski kooperatory. Istorychni narysy, Knyha 1*, za redaktsiieiu S. Heleia. (Lviv: Kooposvita, 1999): 145–155.

Promova posla Ostapa Lutskoho na zasidanni soimu 20 zhovtnia 1931 r., "Za vilne slovo v soimi", *Dilo*, no. 240 (1931): 2.